

12890: 1-8.

ACC. N:R M.

Landskap: Västergötland Upptecknare: Marianne Hellström
 Härad: Västbo Berättare: Mia Jansson
 Socken: Härja Berättarens yrke: _____
 Uppteckningsår: 1953 Född år 1876 i Härja

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hemmets prydnade. s. 1-3.

LUF 49.

Andrade vanor vid landsbygds-
hemmens matbrädförsörjning. s. 4-5. " 92.

Lågen om sjunkna kyrkklockor. s. 6.

Spöckerier. s. 7-8.

Frolickunnig. s. 8.

Aväktning. s. 8.

Fallandesjuka. s. 8.

Skriv endast på denna sida

"Så snart vi kunde tog vi lör och blommor och satte in i spisen och i vasar. Det var så roligt, när spisen "limmades igen" kritades, och blev vitt och fin och vi satte dit lör och blommor.

Vi hade trasmattor på golvet, men på lördagarna, när det var mycket, hände det ibland att vi sköfde på enis och det var fler än vi, som gjorde det. När vi skurade använde vi vitmoss att torka med och då blev det vitt och fint. Nu vitmossa gjorde gamla gubbar och gummor kvastar och sålde och det skulle de försöka sig på.

Bordader mudrar jagom vi hade, men tapeter hade vi och det var blå blommor på dem. På en del ställen hade de rappade väggar i köket.

Tavlor med bilder av Kristus hade vi några stycken. Det var Jesu himmelfärd och Jesus bespisar 5000 människor. Jag minns inte om tavlor fanns, när jag var riktigt liten, men när jag började skolan hade vi dem säkert.

När jag blev äldre gick gubbar omkring och sålde råden där borta.

Set var inte alltid vi hade duk på bordet, men på söndagen hade vi det. Hur dukarna såg ut, minns jag inte riktigt, men en minns jag och den var mors vita drillduk. Den var hopsydd på mitten och den lags bara fram, när det var högtid.

Rökspisarna var i en vägg och över var det ett järn med en grepe inmurat och där hängde man grytan, som var trekant. I slutet på 1800-talet fick vi järnspis. I rummet var det en öppen spis.

För att lysa oss hade vi feteglampor. Under kristid blev det till att använda kackid och 1914 fanns det inte kackid heller så det bräkte och då fick man sitta i mörker ibland. Minna föräldrar talade om att fattigt folk hade tälj i en utgrävt kova och en vete i det och det lykte de sig med.

Blommor fyllde man alltid in. Det var ängsblommor
och andra också. På vännen var det alltid okalägga,
gulbrivor. Rukvoäster hade man många: fuchsia,
pelargonier, kalla liljor och krusblommor
som luktar så gott. Det är herrans att kyska
arlägg och om man får ett, skall man inte tveka.

På julen hade vi en ljuskrona av trä och
julkuglarna ställdes upp på hyran. Det var
4-5 sorters olika bröd. Surlingarna var det och
djur av alla slag och det var ganska allt.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

" I min barndom såg jag en stor murugn hos en gammal gumma på Bråten i Härja. Den fanns i en 'uterstuga' och den var så stor att den eldades med 'fangered' (fannered, mesterred). När man skulle baka eldade man på tegelkottaren så det blev redigt varmt och sedan sopade man bort glöden med kalleis, som man hade hämtat i skogen och en paka brade man också och sedan brade man brödkakorna direkt på teglet. Och kakegristlan var så stor så alldeles.

I mitt hem var ugnen mindre och den hade järnhåll. Den var i köket och den rynde åtta kakor. Det var bekvämt med eldningen. Man eldade ovanpå och under med 'färaris'. På den sidan hade man får och där ^{tor}samlade man björklöv och band ihop till kärvar, som man sockade och gav till fåren. När fåren ätit löven eldade man med riset. Vid sidan 'lujan' måste man ha riklig ved.

Luf. 92

Man bakade mycket på en gång, men brödet
blir aldrig torrt, för man äter miera bröd förr.

Den här ugnen fanns kvar till på 1920-talet då
vi lät riva den och reparera i köket. Bäst grovt
bröd bakades i den och annat bröd bakades i
kåkspeisen, som sattes i på 1890-talet. Fortfarande
bakar jag allt bröd hemma, men någon gång
händer det att jag köper en limpa.

Korvugnsbakning har numera helt upphört i
trakten. — Butelsbagerier har ej förekommit.
Handelsboden säljer bröd från Tidaholm och Falköping
huvudsakligen till de yngre husmöderna. (Gäller handels-
boden i Västak.)

Det var på den tiden det var småkungar, som
regerade. Så var det ofta krig och folk fick fly och här
i Hälja gömde de kyrkklockorna i en moss, innan
de gav sig iväg. Och det är mossen invid kyrkan
som de kallar "Klockemossen". De säger, att dem
som har ett par tvillingstubar skall kunna ta upp
klockorna, men då skulle ingen få säga något
under tiden. Och det var en bonde som hade
tvillingstubar och han skulle försöka sig på det
och han fick rätt på klockorna, men när de var
västare uppe, så sade han: "Min stuba de drog
allt upp dem ändå." Men då försvarade klockorna.
Men det häringa är ^{lär} (säg) bara som de säger för
det kan lä ingen sanning vara.

För uppst.

För var de spökrädda och det fanns spöken. För men
man var en aldrig några. Min mor berättade för mig,
att en gång, när hon hade varit och trättat vid Häja
skola och skulle gå hem på kvällen, så smäll det
till, när hon var på vägen mitt för trättstugan och
hon hade stängt så nog, när hon gick från trättstugan
och ingen människa syntas. Hon sade att det var
ett spöke och hon hade blivit så rädd, att hon flög till
andra vägen. Det var fler, som såg spöken där,
sen skolläraren var död.

En gång, när far och några till var ute och åkte
på kvällen, så stannade hästen för det stod en galst
på vägen och då gick de av för att spara där en,
men han blev bara större. Sen försvann han och då
skrattade det i skogen.

"Sjöuren" (ägaren till gården Sjöuder i Häja) han var
nog litet "konstig", men han hade sett Sjöjungfrun,
sade han. Han var begravd bak till, som ett bakslag.

För mig.

I Havarabäcken där hade de sett en huvudlös
gubbe gå i bäcken, så där vågade vi barn aldrig
gå på kvällarna. Men det var nog egentligen inte
farligare då, men det var det att de imbillade sig
så mycket förr. Och dåligt med ljus hade de.

Det fanns ena, som var lite trollkunnig här
och hon hetta Göta - Lena och hon kunde bota
kreatur. Hon lagade i ordning något som hon
lade i höskladd i ett hål, men var det någon
som fick fatt i det, så skulle det gå illa för den.

Om det är av intresse så kan jag berätta att
min far (född 1829) var med och bildade spetsgård
vid en avrättning i sin ungdom. Det var i Vellinga-
backarna och det var så heliskt, så en del svimmade
och för han vände sig bort. Men en del sprang fram
och lag blod och drack, för det skulle bota fallande-
sjuka, sade de.